

РЕЗЮМЕТА

на публикации и други научно-приложни разработки
на **ас.д-р Моника Свиленова Събева**
във връзка с участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„главен асистент“
по професионално направление **Икономика и управление,**
научна специалност **Екоикономика,**
обн. в ДВ, бр. 72 от 13.09.2019 г.

I. Статии в специализирани научни списания

- 1.1.** Kopeva, D., Sterev, N., **Sabeva, M.**, 2018, "Transition from linear to regenerative economy: approach to measure the growth", 2018; стр. 426-438; публикуван "Proceedings of the 2nd International Scientific Conference - ИТЕМА 2018", ISBN 978-86-80194-13-4

Dynamic development of science, innovations, implementation of new technologies in practice, requires new approaches towards use of resources. Economies have to face scarce and limited availability of resources and need to fulfill environmental requirements. Last years are marked with a great change of understanding that Earth is not a commodity but a community, and we have to start living in accordance and to team up with the nature. This philosophy found strategic understanding and expression in the Global Goals for Sustainable Development, as well as practical implementation in slow but continuous transition from linear to circular, and consecutively to restorative and later to regenerative economy. This transition requires achieving sustainability. It is not enough to be implemented restorative sustainability, which is defined as restoring the capability of socio-economic and ecological systems to a health state. The target should be achieving regenerative sustainability which guarantees regenerating relationships that allow of socioeconomic and ecological systems to continuously evolve. Regenerative economy is supposed to mark growth.

As the industrial growth concept serves the linear economy (“LE”), this transition requires a general, revolutionary change and adjustment not only in the way of thinking and behavior of all economic agents, but also elaboration of set of indicators to measure the positive/negative changes in economy and efficiency of these changes.

The transition towards a regenerative economy (“RE”) is complex and multidimensional process but imperative in view of its application acclaims substantial economic and societal benefits. In the paper it is claimed that existing, common indicators which are used to measure the economic growth are relevant only for linear economy. It is not possible to use them in restorative and regenerative economy in order to measure the complexity of benefits (economic, social and ecological). The contemporary growth theory is based on the Schumpeterian entrepreneurial theory, and it is relevant to circular economy. Thus, the economic growth is result of overall system’s development that is run by increasing inputs of labour, capital and the technological, human and product innovations. So, the growth involves introduction of new ideas and technologies, in order new business model and societal behavior to be introduced.

The paper analyzes key specific and complex characteristics of restorative and regenerative economy, and suggests set of indicators relevant to new dimensions of economy thoughts, that could be used to measure the growth of restorative/regenerative economy. Suggested set of indicators are included in an econometric model that measures economic growth, and their practical application is tested.

Динамичното развитие на науката, иновациите, внедряването на нови технологии на практика изисква нови подходи за използване на ресурсите. Икономиките трябва да се изправят пред оскъдността и ограничеността на ресурсите и трябва да изпълняват екологичните изисквания. Последните години са белязани с голяма промяна в разбирането, че Земята не е стока, а общност и трябва да започнем да живеем в съответствие и унисон с природата. Тази философия намира стратегическо разбиране и израз в Глобалните цели за устойчиво развитие, както и практическото им прилагане при бавен, но непрекъснат преход от линейна към кръгова и в последствие – към възстановяваща и регенеративна икономика. Този преход изисква постигане на устойчивост. Не е достатъчно да се постигне възстановителна устойчивост, която се определя като възстановяване на социално-икономическите и екологични системи до здравословно състояние. Целта трябва да бъде постигане на регенеративна устойчивост, която гарантира регенериращи взаимоотношения, които позволяват на социално-икономическите и екологичните системи непрекъснато да се развиват. Регенеративната икономика трябва да бележи растеж.

Тъй като концепцията за индустриален растеж е подчинена на линейната икономика („LE“), този преход изисква генерална, революционна промяна и приспособяване не само в начина на мислене и поведение на всички икономически агенти, но и изработване на набор от показатели за измерване на положителните / отрицателните промени в икономиката и ефективността на тези промени.

Преходът към регенеративна икономика („RE“) е сложен и многоизмерен процес, но е наложителен с оглед на неговото приложение и на факта, че носи значителни икономически и социални ползи. В доклада се твърди, че съществуващите общи показатели, които се използват за измерване на икономическия растеж, са от значение само за линейната икономика. Не е възможно използването им при възстановяваща и

регенеративна икономика за измерване сложността на ползите (икономически, социални и екологични). Съвременната теория за растеж се основава на предприемаческата теория на Шумпетер и е от значение за кръговата икономика. Икономическият растеж се разглежда като резултат от цялостното развитие на системата, което зависи от увеличаване на приноса на труд, капитал и технологии, човешки и продуктови иновации. И така, растежът включва въвеждане на нови идеи и технологии, за да се въведат нов бизнес модел и обществено поведение.

Докладът анализира ключовите характеристики на възстановяващата и регенеративната икономика и предлага набор от показатели, свързани с новите измерения на икономическите мисли, които могат да бъдат използвани за измерване на растежа на възстановителната / регенеративна икономика. Предложеният набор от индикатори са включени в иконометричен модел, който измерва икономическия растеж, като така се тества тяхното практическо приложение.]

1.2. Sterev, N., **Sabeva, M**, Zlateva, R., Dimitrova, V, 2018, „Business social network (BSN): is the business escape from reality is impossible?“, предстоящо публикуване в Conference Proceedings от 26th EBES conference

The escape from the real business to the digital business is one step closer with establishment and development of social networks. The advantages are very clear: the world is closer on a click distance. But how the business uses this digitalization except the opportunities to promote or to sell something.

The **paper aims** to explore whether the data transfer could slow down the real digitalization of the real business, including: explanation the state of art for the BSN; identification of attitudes of managers for participation in open source BSN; finding out some solutions for the real business to make the perception of the Business Social Networking closer to them

The paper's **structure** covers: **1. Introduction** to Business Social Networking (BSN): state of art of the problem; **2. Methodology** of the research: explanation of the content of the deep interviews questionnaire; **3. Research results**: the main results that explain attitudes and motivation of the business managers to participate in BSN; **4. Conclusions**.

[Преминаването от реален към дигитален бизнес е една крачка по-близо след създаването и развитието на социалните мрежи. Предимствата са много ясни: светът е по-близо – на един клик разстояние. Но как бизнесът използва тази дигитализация, освен възможностите за популяризиране или продажба на нещо.

Докладът има за цел да проучи дали преносът на данни може да забави реалната дигитализация на реалния бизнес, включително: обяснение на текущото ниво на развитие на бизнес социалните мрежи; идентифициране на нагласите на мениджърите за участие в бизнес социални мрежи с отворен код; намиране на някои решения за реалния бизнес, за да се доближи до по-пълното възприемането на бизнес социалните мрежи.

Структурата на документа обхваща: 1. Въведение в бизнес социалните мрежи (BSN): състояние на проблема; 2. Методология на изследването: обяснение на съдържанието на въпросника за задълбочени интервюта; 3. Резултати от изследванията: основните резултати, които обясняват нагласите и мотивацията на бизнес мениджърите да участват в бизнес социалните мрежи; 4. Заключение.]

1.3. Sabeva, M, 2019, доклад на тема: „Effect of Policy Measures Supporting the Agricultural Sector in Bulgaria after EU Membership“ – предстоящо публикуване в бр. 4, 2019 на списание Economics Alternatives Journal

The agricultural sector in Bulgaria has undergone significant changes over the past three decades. In the early 1990s, the land was shattered between small owners. This leads to a drastic decline in revenue and a reduction in productivity per unit area. In recent years, as a part of the Common Agricultural Policy of the European Union (EU), which is one of the most important EU policies, due to its high share in the Community budget – almost 50%, and also to the large territory and the large number of people directly affected by it, the country has implemented a number of measures aimed to support farmers and for land consolidation. They are targeted to supporting various activities and are aiming to improve the quality of production, reducing the cost per unit and improving the overall quality of life of farmers and the population in rural areas as a whole.

The main objective of the paper is to evaluate the overall impact of the implementation of policy measures targeted to stimulate the agricultural sector in Bulgaria in last ten years.

[Селскостопанският сектор в България претърпя значителни промени през последните три десетилетия. В началото на 90-те години земята е раздробена между множество дребни собственици. Това води до драстичен спад на приходите и намаляване на производителността от единица площ. През последните години като част от Общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз (ЕС), която е една от най-важните политики на ЕС, поради високия си дял в бюджета на Общността – почти 50%, а също и на голямата територия и големият брой хора, пряко засегнати от нея, страната е приложила редица мерки, насочени към подкрепа на земеделските стопани и за уедряване на земята. Те са насочени към подпомагане на различни дейности и целят подобряване на качеството на продукцията, намаляване на разходите за единица продукт и подобряване на общото качество на живот на земеделските производители и населението в селските райони като цяло.]

Основната цел на доклада е да се оцени цялостното въздействие от прилагането на политически мерки, насочени към стимулиране на селскостопанския сектор в България през последните десет години.]

- 1.4.** Копева, Д., Щерев, Н., Благоев, Д., Желев, П., **Събева, М.**, Радева, Д., 2017, Колективна монография „Експортна конкурентоспособност на ХВП в България“, Издателски комплекс на УНСС, 2017, ISBN: 978-619-232-036-2

Продукцията на сектор ХВП има устойчиви традиции и присъствие в търговския баланс на страната. С присъединяването на България към Европейския съюз голяма част пречките пред търговските взаимоотношения са премахнати, но същевременно страната трябва да се съобразява с определени квоти, които са поставени от ЕС по отношение на вътрешно общностната търговия. Въпреки, че по-голямата част от търговията с продукция на сектора се реализира в рамките на ЕС, може да се каже, че на световния пазар съществува огромен неоползотворен потенциал за реализиране на търговски стокообмен. В рамките на ЕС това е най-големият подотрасъл с оборот от 1244 милиарда евро и заема дял от 18 % от дела на ЕС в международния износ¹. В ХВП в страните от ЕС са заети 4.2 милиона души и отново по дял на заетите е водещ (15.5 %). Добавената стойност от отрасъла (като процент от общия размер на Брутната добавена стойност в ЕС) е 1.8 %.

През 2013 г. ХВП произвежда продукция на стойност 4.7 млрд. евро, като дялът на добавената стойност е 0.8 %. ХВП се нарежда на второ място в националната икономика по брой щети². Докато дялът на ХВП в индустрията общо отчита ръст от 8.8 % през 2006 на 14.1 % през 2014 г., то за същия период приносът и в преработващата промишленост се увеличава с над 1/3 (от 16.8 % на 22.4 %). В контекста на световната криза производството на храни, напитки и тютюни се представя по-добре в сравнение с други индустрии.

Преработените продукти заемат съответно 12.02 % през 2016 г. и през 2017 г. - 11.24 % от общия износ на страната³. Търговското салдо от преработената продукция намалява, като през последните години запазва положителни стойности, като контрапункт на общото търговско салдо на страната. В структурата на външната търговия на България с хранителни и земеделски стоки близо половината от износа през последните години се дължи на непреработени продукти, докато във вноса доминират високо преработени продукти.

Динамиката в структурата на износа в стойностно изражение за по-дълъг период (2001-2017 г.) разкрива нарастващото значение на групата на храните (с дял от 72 % през 2017 г.) главно за сметка на напитките (със спадащ принос до 7 % през 2012 г.). Колебанията във вноса по основни групи не са толкова големи – за същия период храните имат стабилен дял във вноса от над 80 %, напитките се колебаят средно около 7 %, а тютюните – около 10-11 %⁴. При групата на храните и напитките се наблюдава положителен търговски баланс, като експортът устойчиво превишава вноса.

След присъединяването на България към ЕС стокообменът с този пазар силно се увеличава. Общият експорт към ЕС за периода 2007-2010 г. нараства с 12 %, докато

¹ Data and Trends of the European Food and Drink Industry 2014-2015 (<http://www.fooddrinkeurope.eu>)

² Data and Trends of the European Food and Drink Industry 2014-2015 (<http://www.fooddrinkeurope.eu>)

³ НСИ. Износ и внос, 2015 г. (<http://www.nsi.bg>)

⁴ НСИ. Износ и внос (<http://www.nsi.bg>)

износът на продукти на ХВП за същия период се увеличава в натура 2.5 пъти, а в стойност – около 2 пъти. Относителният дял на ХВП в общата структура на експорта за периода 2007-2011 г. Нараства от 5.4 % на 9.4 %, а в структурата на износа за ЕС - от 7.0 % на 12.9 %⁵. Тези данни могат да бъдат тълкувани като изразяващи конкурентни предимства на отрасъла в условията на евроинтеграция или като по-добро представяне на ХВП в условията на криза в сравнение с другите индустрии

През последните години настъпиха значими промени в условията, определящи начина на водене на бизнес, както в България, така и на европейско и на световно ниво. Редица глобални събития и развиващи се тенденции са в основата на съвременния бизнес и са предпоставка за неговото бъдещо развитие.

Основната хипотеза на научното изследване, е че: производството на храни, като съвкупност от различни производства и продукти, и отделни групи продукти, които притежават сравнителни предимства и имат експортна конкурентоспособност на международния пазар.

Поставената хипотеза може да се провери, респ. приеме или отхвърли, при изпълнение на следните основна цел и подцели.

Основната цел е да се изследват състоянието и настъпилите промени в експортната конкурентоспособност на ХВП. В резултат на изпълнение на тази цел могат да се изведат тенденции в развитието и да се разработят сценарии за политики и мерки.

Основната цел се декомпозира на следните подцели:

1. Да се проведе проучване на методиките за оценка на експортната конкурентоспособност в условия на динамична пазарна среда.
2. Да се проведе избере подход за оценка експортната конкурентоспособност на ХВП.
3. Да се определят и анализират факторите, влияещи върху експортната конкурентоспособност.
4. Да се изведат тенденции и насоки за бъдещото развитие

[The products of the food industry have strong traditions and a presence in the trade balance of the country. With the accession of Bulgaria to the European Union, many barriers to trade relations have been eliminated, but at the same time the country has to comply with certain quotas set by the EU with regard to intra-Community trade. Although most of the sector's trade in products is realized within the EU, it can be said that there is a huge untapped potential for commercial commodity trade on the world market. Within the EU, it is the largest sub-sector with a turnover of EUR 1,244 billion and a share of 18% of the EU's share in international exports. In the EU, 4.2 million people are employed in the sector, and again it is the leading one (15.5 %). The value added of the industry (as a percentage of the total EU Gross Value Added) is 1.8 %.

In 2013 the food industry produced goods for 4.7 billion euros, with a share of 0.8 %. Food industry is ranked second in the national economy in terms of damage. While the share of the

⁵ Пак там

food industry in the industry increased from 8.8 % in 2006 to 14.1 % in 2014, the contribution to manufacturing increased by more than 1/3 (from 16.8 % to 22.4 %) over the same period. In the context of the global crisis, food, beverage and tobacco production is performing better than other industries.

The processed products accounted for 12.02 % respectively in 2016 and in 2017 - 11.24 % of the country's total exports. The trade balance of processed products has been decreasing, while maintaining positive values in recent years as a counterpoint to the overall trade balance of the country. In the structure of Bulgaria's foreign trade with food and agricultural products, nearly half of the exports in recent years are due to unprocessed products, while imports are dominated by highly processed products.

The dynamics of the export structure in terms of value over a longer period (2001-2017) reveals the growing importance of the food group (with a share of 72 % in 2017) mainly at the expense of beverages (with a declining contribution of up to 7 %) in 2012). Import fluctuations by major groups are not so large – over the same period, food has a stable share of imports of more than 80 %, beverages fluctuate on average about 7 %, and tobacco – about 10-11 %. The food and beverage group has a positive trade balance, with exports steadily exceeding imports.

Since Bulgaria's accession to the EU, trade with this market has increased dramatically. Total exports to the EU over the period 2007-2010 increased by 12%, while exports of food products in the same period increased in kind 2.5 times and in value - about 2 times. The relative share of GDP in the total structure of exports over the period 2007-2011 increased from 5.4% to 9.4%, and in the structure of exports to the EU - from 7.0% to 12.9%. These data can be interpreted as expressing the industry's competitive advantages in the context of European integration or as a better representation of GDP in a crisis compared to other industries.

In recent years, there have been significant changes in the conditions governing the conduct of business, both in Bulgaria, in EU and in the whole world. A number of global events and emerging trends are at the heart of modern business and are a prerequisite for its future development.

The main hypothesis of scientific research is that food production, as a combination of different manufactures and products, and individual product groups, which have comparative advantages, have export competitiveness on the international market.

The hypothesis can be verified, respectively, accept or rejected, in pursuit of the following main objective and sub- objectives.

The main objective is to study the state and changes in the export competitiveness of food industry. As a result of this objective, development trends can be identified and scenarios for policies and measures developed.

The main objective is decomposed into the following sub- objectives:

1. To study the methods for assessing export competitiveness in a dynamic market environment.

2. To choose the approach to assess the export competitiveness of FDI.

3. Identify and analyze factors affecting export competitiveness.

4. Outline trends and directions for future development]

II. Доклади от конференции в страната

- 2.1. Събева, М., 2014,** доклад на тема „Природоползване и биологично разнообразие“, публикуван в сборник с доклади от „XVI^{та} международна научна конференция „Управление и устойчиво развитие“ – http://oldweb.ltu.bg/jmsd/issues_bg.html – бр. 3, 2014 г, (година 16, Volume 46), стр. 18-22; ISSN 1311-4506

В миналото загубата на биоразнообразие се е дължала предимно на природни фактори, докато днес основната заплаха е човешката дейност.

Целта на настоящата разработка е да оцени състоянието на биоразнообразието и въздействието, което природоползването оказва върху него и да определи какви мерки са необходими за опазването му. Задачата е да се даде отговор на въпросите: Какви са проблемите на природоползването и как те влияят на биоразнообразието? Как да се управлява природоползването, без да се вреди на биоразнообразието? Как да се подобри природоползването?

[In the past, the loss of biodiversity was mainly due to natural causes, while today the main reason is human activity.

The purpose of this paper is to assess the condition of biodiversity and the impact of nature use on it and to determine what actions are needed to protect it. The task is to answer the questions: Which are the problems of nature use and how do they affect biodiversity? How to manage nature use without harming biodiversity? How to improve nature use?]

- 2.2. Събева, М., 2014,** доклад на тема “Търговия с квоти за емисии: възможности и перспективи” публикуван в сборник с доклади от XII международна научна конференция „Мениджмънт и инженеринг` 14” – стр. 1063-1072, ISSN 1310-3946; ISSN 1314-6327

Emission trading is the main EU instrument for implementing the obligations of the Kyoto Protocol. The ultimate goal is stabilization of greenhouse gas concentrations in the atmosphere. According to the objectives of the "Europe 2020" Strategy, by the year 2020, emissions must be reduced by 20% or even 30%, compared to the levels in 1990. By 2027 free allocation of allowances should stop. The price of emission allowances should stimulate investments in low-carbon industries. The main priority should not be the profit from emissions trading, but the purpose it will be used for.

[Търговията с емисии е основният инструмент на ЕС за изпълнение на задълженията по Протокола от Киото. Крайната цел е стабилизиране на концентрациите на парникови газове в атмосферата. Според целите на стратегията „Европа 2020“ до 2020 г. емисиите трябва да бъдат намалени с 20 % или дори 30 % в

сравнение с нивата през 1990 г. До 2027 г. свободното разпределение на квотите трябва да спре. Цената на квотите за емисии следва да стимулира инвестициите в нисковъглеродни отрасли. Основният приоритет не трябва да бъде печалбата от търговия с емисии, а целта, за която ще бъде използвана.]

2.3. Корева, D., **Sabeva, M.**, 2018, доклад на тема „От кръгова към регенеративна икономика: мястото на селското стопанство в тази нова парадигма“, публикуван в сборник с доклади от Международна научна конференция „Приоритети за развитие на селското стопанство и селските райони на България и Полша в новата финансова рамка на ЕС“, ISBN 978-83-7658-747-9

The transition towards a circular economy (“CE”) is complex and multifaceted but imperative in view of its acclaimed substantial economic and societal benefits. Circular economy is one of the central policy platforms of the European Union Horizon 2020 strategy. In an effort to face the needs of our society we have to move from the idea of circular economy towards regenerative economy. While circular economy is an attractive policy which aims to keep products at their highest utility through a positive developing cycle, a regenerative system has to do with rebirth of life itself (Lyle, 1996). Is a principle of ongoing self-renewal process which built relationships and allows socio-economic and ecological systems to constantly evolve. Regenerative economics is an economic system that works to regenerate capital assets (Kibert, 1999). Regenerative Economics focuses on the planet and the goods and services it supplies. Agriculture is one of the sectors that might switch its classical production system to circular and after to regenerative one very easy.

The current system of conventional economic design where we produce, consume and create waste, placing us at the mercy of abrupt climate change and social and ecological collapse. Regenerative systems, through their implicit design, do just the opposite. They recover, restore, and regenerate. In the regenerative sustainability we create synergies that regenerate constantly the natural capital and services. To avoid social, environmental and economic collapse, the world needs to move beyond the standard choices of capitalism or socialism.

Agriculture is one of sectors of economy that are operating most closely to the requirements of circular and regenerative economy. It is possible to change the production and consumption behaviors via reuse and recycling, as well as waste management to reduce landfilling, and to face the requirements of circular and regenerative economy, to inscript itself in this paradigm.

The paper analyses the concept of circular and regenerative economy and place of agriculture in this paradigm: possibilities and restrictions, influence of such transition to society and economic and ecological impact as well as benefits.

[Преходът към кръгова икономика (КИ) е сложен и многостранен, но е наложителен с оглед на неговите признати значителни икономически и обществени ползи. Кръговата икономика е една от основните платформи в стратегията на Европейския съюз "Хоризонт 2020". В стремежа си да се справим с многостранните

потребности на нашето общество, трябва да се осъзнаем необходимостта за преход от идеята за кръгова икономика към регенеративна икономика. Докато кръговата икономика е привлекателна политика, която има за цел да задържи продуктите според тяхната полезност многократно в процеса на производство без това да налага включването на допълнителни ресурси/суровини, регенеративната система е свързана със „самовъзстановяването“ (Lyle, 1996). Това е принципът на продължаващия процес на самообновяване, който изгражда отношения и позволява на социално-икономическите и екологичните системи да се развиват постоянно. Регенеративната икономика е икономическа система, която работи за регенериране на капиталови активи (Kibert, 1999). Регенеративната икономика се фокусира върху планетата, стоките и услугите, които доставя. Селското стопанство е един от секторите, които биха могли да превключат своята класическа производствена система на кръгла и след регенерация един много лесен.

Сегашната система на конвенционална линейна икономика не е ефективна защото се основава на един итеративен процес, при който се произвеждат, консумират и в края на процеса създават отпадъци, поставяйки обществото на милостта на рязкото изменение на климата и социалния и екологичен колапс. Регенеративните системи, чрез своя имплицитен дизайн, правят точно обратното. Те се възстановяват и регенерират. В регенеративната устойчивост се създават синергии, които постоянно обновяват природния капитал и услугите. За да се избегне разпадането на обществото, околната среда и икономиката, светът трябва да премине отвъд стандартния избор на капитализъм или социализъм – линейната икономика.

Селското стопанство е един от секторите на икономиката, които работят най-близо до изискванията на кръговата и регенеративна икономика. Възможно е да се променят поведението на производството и потреблението чрез повторна употреба и рециклиране, както и управлението на отпадъците, за да се намали депонирането на отпадъци и да се посрецинат изискванията на новата парадигма.

Докладът анализира концепцията за кръгова и регенеративна икономика и мястото на селското стопанство в тази парадигма: възможности и ограничения, влияние на такъв преход към обществото и икономическо и екологично въздействие, както и ползи.]

III. Доклади от конференции в чужбина

3.1. Корева, D., **Sabeva, M.**, 2014, доклад на тема „Land use and land cover” публикуван в сборник с доклади от Международна Конференция „Natura-Econ 4 – „Environmental Dynamics under the Impact of Economic Trends – Realities and Perspectives”, Sfântu Gheorghe, Romania – Клуж Напока, Румъния; ISSN 2359-9081; ISSN – L 2359-9081; № 1/2014; стр. 102-110

The paper analysis the change on land –use and land cover in Bulgaria. The factors that shape the land-use change are economical, sociological and cultural. We can distinguish territorial differences based on level of development. Land-use change in developed regions are characterized with changes in production systems (product –mix, crops, use of fertilizers, pesticides and sprays; number of livestock, etc.) while in less developed regions it is observed change in land-cover resulting in shift from agriculture to non-agricultural land like forests, urban areas, etc. The observed trends indicate a slow process of transition in land-use and land-cover. The results show that land-cover change is not mainly economically motivated, and environment concerns hardly play a role. Social aspects and demographic factors have more viable influence.

The paper is structured as follows. Section one is introduction, followed by analysis of the factors influencing the land-use and land-cover in section two. State, ongoing processes of land-use change in Bulgaria are presented in third section. Last section is conclusions.

[Докладът анализира промяната в земеползването и земното покритие в България. Факторите, които формират промяната в използването на земята, са икономически, социологически и културни. Можем да диференцираме териториалните различия въз основа нивото на развитие. Промяната в земеползването в развитите региони се характеризира с промени в производствените системи, докато в по-слабо развитите региони се наблюдава промяна в покритието на земята, което води до промяна начина на трайно ползване от земеделски към неземеделски земи, напр. гори, градски зони и др. Наблюдаваните тенденции показват бавно изменение в земеползването и покритието на земята. Резултатите показват, че основно промяната в земното покритие не е икономически мотивирана и проблемите с околната среда почти не играят роля. Социалните аспекти и демографските фактори имат по-жизнеспособно влияние.

Докладът е структуриран по следния начин. Първа част е въведение, последван от анализ на факторите, влияещи върху земеползването и земното покритие в част втора. Текущите процеси на промяна на предназначението на земята в България са представени в трета част, а заключенията са представени в последната част.]

3.2. Sabeva, M., 2017, доклад на тема “The effect of applying a targeted policy for development of organic farming in Bulgaria“, публикуван в сборник с доклади от 8 International Agriculture Symposium „AGROSYM 2017“, Bosnia and Herzegovina, стр 1612-1617; ISBN 978-99976-718-1-3

Organic farming is an important priority for agriculture policy in Bulgaria and one of the key components of the Common Agricultural Policy (CAP) for the period 2014-2020. Encouraging farmers to switch to or to maintain organic farming contributes to both: (a) conservation environment – strengthening agro-ecosystems, protect biodiversity and enable future generations to benefit from the preserved nature; (b) production of healthy food – this form of agriculture meets the needs of the growing number of users because it uses safe and transparent methods of production; (c) social impact – creating rural employment and more jobs

compared to conventional agriculture. In recent years, the awareness of consumers about the qualities of food products they consume and for the environmental protection is increasing. This leads to increased demand for organic products. The growing demand for organic agricultural production requires the introduction of specific policy measures to support and facilitate organic farming. The main objective of the paper is to analyze the overall impact of the implementation of policy measures targeted to stimulate organic production in Bulgaria in last ten years.

[Биологичното земеделие е важен приоритет за селскостопанската политика в България и един от ключовите компоненти на Общата селскостопанска политика (ОСП) за периода 2014-2020 г. Насърчаването на земеделските производители да преминат към или да поддържат биологично земеделие допринася както за: а) опазването на околната среда – за укрепване на агроекосистемите, за опазване на биоразнообразието и дава възможност на бъдещите поколения да се възползват от съхранената природа; б) производство на здравословна храна – тази форма на земеделие отговаря на нуждите на нарастващия брой потребители, тъй като използва безопасни и прозрачни методи на производство; в) социално въздействие – създаване на заетост в селските райони и повече работни места в сравнение с конвенционалното селско стопанство. През последните години информираността на потребителите за качествата на хранителните продукти, които консумират и за опазването на околната среда се увеличава. Това води до повишено търсене на биологични продукти. Нарастващото търсене на биологични продукти изисква въвеждането на конкретни политически мерки за подпомагане и улесняване на биологичното земеделие. Основната цел на доклада е да се анализира цялостното въздействие от прилагането на политически мерки, насочени към стимулиране на биологичното производство в България през последните десет години.]

3.3. Sterev, N., Sabeva, M, 2019, доклад на тема „Business Social Networks: Approach of Industry 4.0 Development“, публикуван в сборник с доклади от Международна конференция по въпросите на устойчивостта в социалните науки, управлението на бизнеса и информационните технологии (i-cosbit2019), eISBN 978-938-0314-84-6, стр. 70-78

The Industry 4.0 is the fast growing business sub-sector based on development of new ICT instruments. Operating in digital environment the business has to manage not just big data flows but to manage the information through different data streams. According to this data approach the companies have to be opened their business to their stakeholders. One of decisions is to establish a Business Social Networks (BSN).

BSN provides management of different data streams and helps business to manage the needed information. But, companies percept the BSN as a wormhole in their information system neglecting the benefits. So, the main question is: where are the upper limits for introducing BSN without to be treated as a data virus?

The main objective of the paper is to analyse the benefits of the Business Social Networking and the internal informational restrictions that reduce the business inclusion in BSNs. The main research methods include: descriptive analysis of BSNs and their benefits to the business; statistical analysis of primary research among Bulgarian companies; deductive analysis of how the BSN could be structured.

The structure of the paper includes: 1. Introduction to BSNs: definition and description of Business Social Networks; 2. Theoretical research: BSNs' benefits decomposition and analysis; 3. Practical research: analysis of business awareness and motivation to participate in BSNs; 4. Conclusion: advices to BSN structure according to the business limits.

[Индустрия 4.0 е бързо развиващият се бизнес сектор, основан на разработването на нови ICT инструменти. Работейки в дигитална среда, бизнесът трябва не само да управлява големи потоци от данни, но трябва и да управлява информацията от различните потоци данни. Съгласно този подход към данните, компаниите трябва да бъдат отворени за своите клиенти. Едно от решенията е създаването на бизнес социални мрежи (BSN).

Бизнес социалните мрежи осигуряват управление на различни потоци данни и помагат на бизнеса да управлява необходимата информация. Но компаниите възприемат BSN като пробив в информационната си система, пренебрегвайки ползите. И така, основният въпрос е: къде са горните граници за въвеждане на BSN, без да се третира те като вирус?

Основната цел на доклада е да се анализират предимствата на бизнес социалната мрежа и вътрешните информационни ограничения, които намаляват включването на бизнеса в BSN. Основните методи на изследване включват: описателен анализ на BSN и техните ползи за бизнеса; статистически анализ на първичните изследвания сред българските компании; дедуктивен анализ за това как може да се структурира BSN.

Структурата на доклада включва: 1. Въведение в BSN: дефиниране и описание на бизнес социалните мрежи; 2. Теоретични изследвания: декомпозиране и анализ на ползите от BSN; 3. Практическо изследване: анализ на информираността на бизнеса и мотивацията му за участие в BSN; 4. Заключение: съвети към структурата на BSN според ограниченията на бизнеса.]

IV. Учебници и учебни помагала

4.1. Моника Събева, Ръководство по оценка на природните ресурси, Издателски комплекс УНСС, 2018 г., ISBN 978-619-232-076-8, 100 стр./16,25 ПК

С увеличаване броя на населението в световен мащаб, производството нараства и съответно се увеличава използването на природни ресурси. Това е предпоставка за все по-големият недостиг на някои видове ресурси, а също и за появата на значими екологични проблеми, породени от засиленото влияние на човека върху околната среда. Това налага

необходимостта от по-рационално използване и по-ефективно управление на природните ресурси през целия им жизнен цикъл (от добива, транспорта, преработването и потреблението до отстраняването на отпадъците), което от своя страна би довело до постигане в по-голяма степен на целите на икономическата, социалната и екологичната политика.

Ефективното използване на ресурсите е ключов елемент на стратегията „Европа 2020“ за създаване на растеж и нови работни места. Стратегията си поставя за цел да насърчи икономически растеж, който е интелигентен (основан на знание и иновации), устойчив (в дългосрочен план) и приобщаващ (високите равнища на заетост подобряват социалното и териториално сближаване).

В стратегията „Европа 2020“ се включват инициативи за ефективно използване на ресурсите в Европа и подкрепа на програми и политики в областта на изменението на климата, енергетиката, транспорта, промишлеността, суровините, селското стопанство, рибарството и регионалното развитие. Целта е да се повиши сигурността за инвестиране и иновации и да се създадат възможности за устойчив икономически растеж, като се гарантира, че ефективното използване на ресурсите се отчита по последователен начин при формулирането на всички съответни политики.

За да е възможно ефективното и устойчиво управление на природните ресурси, те трябва да бъдат оценени, както в количествено, така и в качествено отношение. За тази цел се прилагат редица подходи и методи, част от които са представени в настоящото ръководство.

Природни ресурси са всички природни условия, богатства и дейности, които човек е оценил количествено и качествено и които целенасочено използва в своя живот и стопанска дейност за удовлетворяване на определени свои потребности.

Природните ресурси се класифицират по различни признаци с цел да се изучат и оценят по-пълно и да се използват по-рационално. При количествената и качествената им оценка с най-голямо значение е т.нар. „екологична класификация“, според която те се разделят на неизчерпаеми и изчерпаеми, в зависимост от възможността им да се възстановяват.

От особено значение е оценката на изчерпаемите ресурси, тъй като те са ограничени количествено и единствено устойчивото им потребление може да гарантира, че няма да бъдат напълно изчерпани.

4.2. Monika Sabeva, Handbook on Evaluation of Natural Resources (ръководство), Издателски комплекс УНСС, 2018 г., ISBN 978-619-232-076-8, 100 стр.

As the number of the world's population increases, production increases as well and as a result, the use of natural resources increases accordingly. This is a prerequisite for the growing deficit of some resources and the emergence of significant environmental problems, due to the increased human impact on the environment. This requires a more rational use and more efficient

management of natural resources throughout their life cycle (from extraction, transport, processing and consumption to waste disposal), which, in turn, would lead to achieving the objectives of economic, social and environmental policy to a greater extent.

The efficient use of resources is a key element of the Europe 2020 strategy for creating growth and new work places. The strategy aims to promote economic growth that is intelligent (based on knowledge and innovation), sustainable (in a long-term perspective) and inclusive (high levels of employment improve social and territorial cohesion).

The Europe 2020 strategy includes initiatives for efficient use of resources in Europe and supports programs and policies on climate change, energy, transport, industry, raw materials, agriculture, fisheries and regional development. The objective is a higher level of security for investments and innovations to be achieved and opportunities for sustainable economic growth to be created, by ensuring that resource efficiency is consistently taken into consideration during the formulation of all relevant policies.

In order the effective and sustainable management of natural resources to be achieved, they must be evaluated both in quantitatively and qualitatively. For this purpose, a number of approaches and methods are used, some of which are presented in the current handbook.

Natural resources are all natural conditions, resources and activities that a person has quantitatively and qualitatively evaluated and which he purposefully uses in his life and economic activity to meet his certain needs.

Natural resources are classified according to their different features in order to be studied and evaluated more completely and to be used more rationally. In their quantitative and qualitative assessment, the so-called "Environmental classification" is with the greatest importance. According to the Environmental classification, natural resources are divided into inexhaustible and exhaustive, depending on their ability to recover. 5

It is of a great importance to assess exhaustible resources as they are quantitatively limited and only their sustainable consumption can ensure that they will not be completely exhausted.